

Tuchola [1]

Wysłane przez admin w ndz., 2016-04-10 22:40

[Historia Tucholi](#)

[Zwiedzanie Tucholi](#)

[2]

[1] Historia Tucholi

Tuchola - prastare Pomorskie miasto stolica Borów Tucholskich. Od początku swego istnienia Tuchola była znaczącym ośrodkiem leżącym w miejscu krzyżowania się szlaków handlowych łączących południe z północą „via magna” i zachód ze wschodem „via regia”. Około XIII wieku Tuchola zaczęła przejmować strategiczną rolę Raciąża grodu kasztelańskiego i dotychczasowego ośrodka lokalnej władzy.

Najstarsza zapiska o Tucholi - osadę Tuchola założyli na początku XIII wieku książęta kaszubscy. Jedni historycy twierdzą, że dokonał tego książę gdański [Sambor I](#) [3], inni wskazują [Mściwoja II](#) [4]. Pewnym jest, że to właśnie ten drugi zaprosił do Tucholi arcybiskupa gnieźnieńskiego [Jakuba Świnke](#) [5] celem konsekracji kościoła. Miało to miejsce dokładnie 9 października 1287 r. W chwili wystawienia stosownego dokumentu Tuchola pojawiła się na widowni dziejowej jako jedna z większych osad w południowo-zachodniej części Pomorza Gdańskiego. Prawdopodobnie pierwszą lokację jeszcze na prawie polskim otrzymała Tuchola już na przełomie XIII i XIV wieku. Jednak znany potwierdzony na piśmie przywilej lokacyjny dla Tucholi wystawiono w Malborku, dnia 22 lipca 1346 r. Wielki [mistrz Henryk Dusemer](#) [6] nadał miastu przywilej prawa chełmińskiego. Ówczesna Tuchola składała się z dwóch zasadniczych części, tj. miejskiej i zamkowej. Zabudowa wewnątrz miasta była głównie drewniana a do murowanych obiektów zaliczała się gotycka fara pw. Św. Bartłomieja oraz ratusz. Murowany prawie w całości był również kompleks zamkowy. Tak miasto jak i zamek otaczały mury obronne i system fos.

Herb miasta - Patronką Tucholi jest św. Małgorzata, która widniała także na wszystkich pieczęciach

miejskich. Jak głosi legenda miała ona uchronić miasto i mieszkańców podczas oblężenia Tucholi kiedy to ukazała się obrońcom nakazując rzucać we wrogów chlebem. Najeźdźcy przekonani o sile mieszkańców i ogromnych zapasach odstąpili od oblężenia. Św. Małgorzata przedstawiana jest w koronie z aureolą. W zależności od wizerunku w jednej ręce trzyma krzyż a w drugiej gołębia. Przedstawiana jest także jako postać depcząca smoka.

Dwa miecze - legendarne „nagie miecze”, które Wielki Mistrz Krzyżacki Ulrich von Jungingen podarował pod Grunwaldem Królowi Polskiemu Władysławowi Jagielle pochodziły z Tucholi! Komtur Tucholski Henryk von Schwelborn zawsze woził przed sobą dwa miecze na znak swego rzekomego męstwa. Zabrakło mu go jednak pod Grunwaldem gdzie uciekł z pola walki. Zginął haniebnie dogoniony przez pogoń i ścięty przez harcówników w miejscowości Falknowo koło Susza.

Pierwotny układ urbanistyczny Tucholi - krzyżujące się prostopadle uliczki i duży rynek pośrodku czytelny jest do dnia dzisiejszego. Zabudowa miejska wraz z przylegającym od zachodu zamkiem komturskim wpisana została w owalny pierścień murów miejskich wzniesionych w XIV wieku. Kamiennie - ceglany mur wzmocniony był 15 basztami i posiadał trzy bramy: Świecką, Chojnicką oraz Zieloną. Do zamku, który składał się z 3 części: zamku niskiego, zamku średniego i zamku wysokiego prowadziła brama i furta zamkowa. Na zachód od zamku zlokalizowane było zamkowe gospodarstwo „Kaltenberg” (Kałdowo). Nad miastem górowała bryła gotyckiej fary pw. Św. Bartłomieja. W wyniku licznych wojen i wielkiego pożaru miasta w 1781 roku średniowieczna i nowożytna zabudowa uległa znacznemu zniszczeniu. Mieszkańcy rozebrali dawne budynki a materiał rozbiórkowy posłużył do wzniesienia nowych domów. Do dzisiaj zachowały się we fragmentach mury miejskie i zamkowe oraz nieliczne piwnice gotyckie.

[1]Zwiedzanie Tucholi

Wieki nie były zbyt łaskawe dla tucholskich zabytków, a różne koleje losu spowodowały, że wiele z zabytków przestało istnieć. Wpłynęły na to zarówno wojenne zawieruchy, pożary jak i okresy zaborów. Jednak tak w mieście jak i na terenie gminy zachowało się wiele ciekawych obiektów, które są godne uwagi i przed wnikliwym obserwatorem odkrywają swoje tajemnice urzekając formą i stylem.

Do rejestru zabytków z terenu miasta Tucholi wpisano 6 obszarów/obiektów. Są to:

- dzielnica starego miasta,
- fragment murów miejskich,
- cmentarz rzymsko - katolicki parafii p.w. Bożego Ciała,
- cmentarz jeńców wojennych 1914-1918,
- cmentarz jeńców wojennych z wojny polsko-bolszewickiej 1920-1921,
- kościół parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła.

Tuchola oprócz malowniczego miasta jest dobrą bazą wypadową w przepiękny kompleks leśny Borów Tucholskich. Miasto i najbliższą okolicę można poznać przemierzając „Szlak Jagielloński - Dwa

Miecze". Bierze on swój początek w centrum starego miasta i prowadzi przez główne ulice docierając do Rudzkiego Mostu, by lasami od strony południowej okrążyć miasto. Po drodze napotykamy wiele ciekawych i malowniczych miejsc poznając lokalną historię i uwarunkowania przyrodnicze.

Tuchola - stare miasto

Skwer „Dwóch mieczy” - tym miejscu od XIV do XVIII wieku wznosił się zamek, który zaliczany był do jednego z najbardziej warownych na Pomorzu. Budowniczymi założenia zamkowego byli Krzyżacy. Zamkiem zarządzał komtur, który był terenowym namiestnikiem wielkiego mistrza krzyżackiego. Najbardziej znanym z tucholskich komturów był Henryk von Schwelborn, który na trwałe zapisał się w historii dzięki dwóm mieczom, które w 1410 roku zawiózł z Tucholi pod Grunwald. Miecze na stałe wpisały się do historii także dzięki ekranizacji powieści Henryka Sienkiewicza pt. „Krzyżacy”. Henryk von Schwelborn nie wrócił żywy z pól Grunwaldu. Zamek Tucholski stał się jednak scenerią dalszych zmagania wojennych kampanii 1410 roku. W związku z tamtymi wydarzeniami proponujemy wycieczkę historyczną trasą przybycia pod zamek tucholski wojsk polskich. Na poszczególnych etapach odnajdą Państwo opis obrazujący poszczególne fazy bitwy. Trasa została tak przygotowana, aby wraz z wartościami poznawczymi można aktywnie odpocząć i jednocześnie podziwiać wspaniałą panoramę na miasto a także Bory Tucholskie. Zapraszamy do aktywnej przygody!

Z początkowego punktu szlaku kierujemy się na rynek starego miasta, gdzie zachował się średniowieczny układ urbanistyczny i piękna XIX wieczna zabudowa kamieniczna. Dalej kierujemy się ulicą Wryczy by dotrzeć do pomnika św. Małgorzaty – patronki miasta. Przedłużeniem ulicy Wryczy jest ulica Świecka, która wraz z ulicą Nowodworskiego sprawuje funkcję głównych arterii miasta. Przy tych ulicach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie znajdują swoje siedziby liczne instytucje. Przy ulicy Nowodworskiego w budynku Muzeum Borów Tucholskich znajduje się Punkt Informacji Turystycznej. Ulicą Świecką podążamy dalej około 3 km by dotrzeć do dzielnicy Tucholi zwanej Rudzki Most. Po drodze wkraczając w las miejski mijamy miejsce spoczynku ofiar I i II wojny światowej oraz pomniki upamiętniające tamte czasy.

Rudzki Most - osiedle nad Brdą

200 metrów od mostu w górę rzeki (blisko prawego brzegu) znajduje się w nurcie Brdy stożkowaty głaz narzutowy o obwodzie 7 metrów i długości 2,5 metra, zwany „Głazem Jagiełły”. Jest to niezwykle rzadko spotykany kwarcyt z żyłą łupku biotytowego, granit rapakiwi. Następny punkt etapowy znajduje się nad Brdą przy polu namiotowym „Piszczyk”. Rudzki Most przylega do rzeki Brdy, która jest jedna z najatrakcyjniejszych w kraju, tak pod względem licznie organizowanych tu spływów kajakowych jak i swej malowniczości.

Piszczyk - leśne uroczysko

Polana „Piszczyk” była niegdyś osadą, na którą składał się między innymi młyn. Relikty fundamentów widoczne są jeszcze do dzisiaj, tak samo jak wały po zbiornikach retencyjnych i sporych rozmiarów jaz na strudze Kicz, która w tym miejscu wpada do rzeki Brdy.

Następny punkt etapowy znajduje się przy skrzyżowaniu Szosy Bydgoskiej z drogą w kierunku na Wysoką Wieś (drogowskaz 1,5 km.) W tym celu na najbliższym skrzyżowaniu należy jechać prosto, aż

do szkółki leśnej. Po dojechaniu do asfaltowej szosy (Tuchola – Bydgoszcz) należy skręcić w prawo i dojechać do skraju lasu (około 500 metrów). Tam znajduje się tablica kierunkowa na Wysoką Wieś. Po drodze mijamy szkółkę leśną.

Wysoka Wieś - panorama

Na szczególną uwagę zasługuje przepiękna panorama, jaka roztacza się na miasto i Bory Tucholskie. Znajdującą się 200 metrów poniżej doliną przemieszczały się wojska Króla Władysława Jagiełły. Okolice te od zawsze były słabo zamieszkane, a w miejscowej tradycji silne pofałdowania terenu nosiły nazwę Hexenbergi (z niem. – góry czarownic). Następny punkt etapowy znajduje się w osadzie Nowa Tuchola.

Wąwóz - ulica Wiejska

W tym miejscu wojska królewskie zatrzymały się i rozwinęły swoje szyki ciągle pozostając w ukryciu. Wypuszczono tylko konnych łuczników w celu zaatakowania obozu krzyżackiego, który znajdował się na przedmieściu. Wywołano w ten sposób zaczepkę, a Krzyżacy sądząc, że to mały oddział plądruje ich tabory ruszył za łucznikami w pogoń. Uciekający zwabili atak krzyżacki właśnie w kierunku miejsca, gdzie stacjonowały polskie oddziały. Niczego niespodziewający się Krzyżacy gnali od strony miasta wprost na gotowe do zbrojnego starcia królewskie hufce. W tym miejscu rozegrały się finałowe zajścia bitwy pod Tucholą z dnia 5 listopada 1410 roku. Pędzący w bezładzie od strony miasta Krzyżacy natrafili na zwarte szyki Polskich oddziałów, kiedy te podniosły chorągwie ujawniając swe położenie. Ten niespodziewany widok wzbudził w Krzyżakach tak wielki strach, że nie myśląc o sformowaniu szyków w bezładzie rzucili się do ucieczki. Wywiązała się walka, w trakcie której Krzyżacy, jak podaje Długosz: "... poniechawszy koni rzucili się w fale, które pochłonięły wielu z nich. Więcej ich zginęło w falach niż od miecza." Wspomniane „fale” to oczywiście Jezioro Zamkowe, które w średniowieczu od zachodniej strony broniło dostępu do zamku. Po zadaniu druzgocącego ciosu siłom Krzyżackim wojska Polskie wycofały się z okolic miasta nie przypuszczając ataku na zamek. Bitwa pod Tucholą była ostatnim epizodem kampanii wojennej roku 1410.

To już ostatni punkt etapowy trasy. Ulicą Wiejską wracamy do Tucholi.